

ulcer; व्रणो रुढग्रन्थिः स्फुटित इव हृन्मर्मणि पुनः U. 2. 26. -3 A fracture, scar. -4 A flaw, blemish. -Comp. -अरिः gum-myrhh. -कृत् a. 1 wounding. -2 corroding. (-m.) the marking-nut tree. -चिन्तकः a surgeon. -विरोपण, -संरोहण a. sore-healing; यस्य त्वया व्रणविरोपणमिच्छुदीनां तैलं न्यषिच्यत S. 4. 13. -शोधनम् the cleansing or dressing of a wound. -हः the castor-oil plant.

व्रणनम् Piercing, perforating.

व्रणित a. Wounded, bruised; विषक्तस्तीव्रेण व्रणितहृदयेन व्यथयता U. 4. 3.

व्रतः, -तम् [व्रज्-घ जस्य तः] 1 A religious act of devotion or austerity, vowed observance, a vow in general; अभ्यस्यतीव व्रतमासिधारम् R. 13. 67; 2. 4, 25; (there are several *vratas* enjoined in the different Purāṇas; but their number cannot be said to be fixed, as new ones, e. g. सत्यनारायणव्रत, are being added every day). -2 A vow, promise, resolve; सोऽभूद् भगवतः शत्रूनुद्धृत्य प्रतिरोपयन् R. 17. 42; so सत्यव्रत, पुण्यव्रत, दृढव्रत &c. -3 Object of devotion or faith, devotion; as in पतिव्रता (पतिव्रतं यस्याः सा); यान्ति देवव्रता देवान् पितृन् यान्ति पितृव्रताः Bg. 9. 25. -4 A rite, an observance, practice, as in अर्कव्रत q. v; Śabaraswāmin defines it as पुरुषाणां क्रियार्थानां शरीरधारणार्थो बलकरणार्थश्चायं संस्कारो व्रतं नाम ŚB. on MS. 4. 3. 8. -5 Mode of life, course of conduct; अथ तु वेत्सि शुचि व्रतमात्मनः S. 5. 27. -6 An ordinance, a law, rule. -7 Sacrifice. -8 An act, deed, work. -9 A design, plan. -10 Mental activity; व्रतमिति च मानसं कर्म उच्यते ŚB. on MS. 6. 2. 20. -11 Celibacy; व्रतलोपनम् Ms. 11. 61 (com. ब्रह्मचारिणो भैथुनम्); Mb. 12. 11. 22 (com. व्रतं ब्रह्मचर्यायुषेतमध्ययनम्). -Comp. -आचरणम् the observance of a vow. -आदेशः investiture of a youth (of any one of the three classes) with the sacred thread. -उपवासः a fast for a vow. -ग्रहणम् initiation into a vow for a religious performance. -चर्यः a religious student; see ब्रह्मचारिन्. -चर्या observance or practice of a religious vow. -धारणम् the fulfilling of a religious observance. -पारणम्, -णा conclusion of a vow or fast, eating after a fast. -प्रतिष्ठा performance of a religious vow voluntarily undertaken. -भङ्गः 1 breach of a vow. -2 breach of a promise. -भिक्षा begging alms as part of the ceremony of investiture with the sacred thread. -रुचि a. delighting in religious observances, devout. -लोपनम् breaking a vow. -वैकल्यम् the incompleteness of a religious vow. -संग्रहः initiation into a vow. -संपादनम् fulfilling a religious vow. -स्थ a. practising any vow. -स्थः a celibate; व्रतस्थमपि दौहित्रं श्राद्धे यत्नेन भोजयेत् Ms. 3. 234. -स्नात a. one who has bathed after completing a religious vow. -स्नातकः a Brāhmaṇa who has completed the first stage of his religious life, i. e. that of a Brahmachārin or religious student; see स्नातक; Ms. 4. 31.

व्रतयति Den. P. 1 To observe a vow. -2 To fast in consequence of a vow. -3 To eat together.

व्रतिक, -व्रतिन् a. Observing a vow, practising penance, devout, pious; नायज्वभिर्नाव्रतिकैः Mb. 3. 43. 5; व्रतिनः पापशीलानामसतीनां कुलद्वियः (द्वेष्याः) Pt. 1. 416. -m. 1 A religious student; भैक्षेण वर्तयेन्नित्यं नैकान्नादी भवेद् व्रती । भैक्षेण व्रतिनो वृत्तिरुपवाससमा स्मृता ॥ Ms. 2. 188. -2 An ascetic, a devotee; किं तावद् व्रतिनामुपोढतपसां विध्वैस्तपो दूषितम् S. 5. 9. -3 One who institutes a sacrifice; cf. यजमान.

व्रततिः, -ती f. 1 A creeper; पादाकृष्टव्रततिवल्यासंगसंजात-पाशः S. 1. 33; R. 14. 1. -2 Expansion, extension.

व्रधन् See व्रध्.

व्रह्मन् See ब्रह्मन्.

व्रश्च 6 P. (वृश्चति, वृक्चण; caus. व्रश्चयति-ते; desid. विव्रश्चति or विव्रश्चति) 1 To cut, cut up or asunder, tear, lacerate. -2 To wound.

व्रश्चनः 1 A small saw. -2 A fine file used by goldsmiths. -3 The juice trickling from an incision in a tree. -नम् 1 Cutting, tearing, wounding. -2 A cut, an incision. -Comp. -प्रभव a. flowing from an incision; लोहितान् वृक्षनियसिन् व्रश्चनप्रभवांस्तथा (विवर्जयेत्) Ms. 5. 6.

व्राजः 1 Going, motion. -2 A multitude (Ved.). -3 A domestic cock.

व्राजिः f. A gust or gale of wind, stormy wind.

व्रातः A multitude, group, flock, an assemblage; श्वपाकानां व्रातैः G. L. 29; R. 12. 94; Śi. 4. 35. -तम् 1 Bodily or manual labour. -2 Day-labour. -3 Casual employment. -4 The company or attendants at a marriage feast. -Comp. -जीवन a. see व्रातीन्. -पतिः lord of an assemblage.

व्रातीन् a. 1 Living by day-labour, a hired labourer, coolie; व्रातीन्व्यालदीप्रातः सुत्वनः परिपूजयन् Bk. 4. 12. -2 One living by violence.

व्रात्यः [व्रातात् समूहात् च्यवति यत्] 1 A man of the first three classes who has lost his caste owing to the non-performance of the principal Samskāras or purificatory rites (especially investiture with the sacred thread) over him, an outcast; सावित्रीपतिता ब्राह्म्या भवन्त्यायंविगर्हिताः Ms. 2. 39; सौराष्ट्रावन्त्याभीराश्च शूरा अर्जुदमालवाः । ब्राह्म्या द्विजा भविष्यन्ति शूद्रप्राया जनाधिपाः Bhāg. 12. 1. 38; भवत्या हि ब्राह्म्याधमपतित-पाखण्डपरिषत्परित्राणस्नेहः G. L. 37. -2 A low or vile person in general; yagrant. -3 A man of a particular inferior tribe (the descendant of a Śūdra father and Kṣatriya mother). -त्या The daughter of an outcast. -Comp. -चर्या the life and practice of a yagrant. -ब्रुवः one who calls himself a Vrātya. -स्तोमः N. of a sacrifice performed to recover the rights forfeited by the non-performance of the due Samskāras.